

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Uw Referentie

Bijlage(n)

1

Datum 7 november 2016
Betreft Voortgang implementatie IMVO-beleid

Op 17 juni 2016 ontving uw Kamer een brief over de voortgang van de uitvoering van het IMVO-convenantenbeleid (Kamerstuk 26485, nr. 220). Hierin informeerde het kabinet uw Kamer over de stand van zaken in de verschillende Nederlandse bedrijfssectoren. In de afgelopen vier maanden hebben er verdere ontwikkelingen plaatsgevonden. In deze brief wordt uw Kamer, mede namens de minister van Economische Zaken, daarover geïnformeerd zoals toegezegd tijdens het Algemeen Overleg Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (AO IMVO) van 22 juni 2016 en conform motie Smaling en Voordewind (Kamerstuk 32852 nr. 24).

In deze brief wordt tevens ingegaan op diverse andere moties en toezeggingen met betrekking tot de convenanten. Ook wordt in deze brief ingegaan op vragen van uw Kamer over enkele andere instrumenten waarmee de overheid internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) kan stimuleren of het maken van afspraken daarover kan faciliteren.

De brief begint met de stand van zaken van het IMVO-convenantentraject. Vervolgens zal ingegaan worden op enkele aspecten die samenhangen met de inhoud van de convenanten, de financiële ondersteuning van het proces van totstandkoming en implementatie van de convenanten, gezamenlijke communicatie over de convenanten en monitoring en toezicht. Ten slotte zal ingegaan worden op de spanning tussen mededingingsregels en duurzaamheidsafspraken als IMVO-convenanten en andere overheidsinstrumenten die IMVO kunnen stimuleren.

Stand van zaken IMVO-convenantentraject

Het convenant duurzame kleding en textiel trad 4 juli 2016 in werking en de organisatorische opzet onder de SER is voortvarend opgepakt. Partijen hebben in het convenant afgesproken te streven naar duurzame uitbanning van kinderarbeid in de productie- of toeleveringsketen. Een eerste stap is het (dit jaar nog) opstellen van een roadmap met onder andere meetbare doelen per land. Daarmee wordt tevens gehoor gegeven aan motie Van Laar en Sjoerdsma (Kamerstuk 34000-XVII nr. 21), waarin het kabinet werd verzocht ervoor te zorgen dat in het convenant met de kledingbranche een geloofwaardig en realistisch plan van

aanpak wordt opgenomen voor de uitbanning van kleding die het product is van de ergste vormen van kinderarbeid.

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Het convenant in de bancaire sector is op 28 oktober 2016 ondertekend door het samenwerkingsverband van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), vakbonden, ngo's en de overheid. Het convenant richt zich op de rol die banken kunnen spelen bij het voorkomen en aanpakken van mensenrechtenschendingen.

Partijen die betrokken zijn bij de sierteeltsector en de sector duurzame plantaardige eiwitten zetten zich ervoor in om, zoals deze zomer vermeld, nog in 2016 een IMVO-convenant af te sluiten. De houtsector verwacht ook nog steeds in 2016 het Convenant Bevorderen Duurzaam Bosbeheer af te sluiten. Daar is nu ook de land- en tuinbouwsector bijgekomen, waar op 3 oktober 2016 een intentieverklaring is getekend om in 2016 tot een convenant te komen. Ook nieuw is de uitgesproken ambitie van de natuursteensector om in het eerste kwartaal van 2017 een IMVO-convenant te hebben afgerond en het streven van de voedingsmiddelensector om begin 2017 overeenstemming te bereiken over in een convenant vast te leggen afspraken.

Als aangegeven in de Kamerbrief van 17 juni 2016 kost het tijd om tot kwalitatieve, ambitieuze en breed gedragen afspraken te komen. Sommige sectoren hebben hun planning dan ook aan moeten passen na juni 2016. De goudsector had voorzien nog in 2016 tot een convenant te komen, maar betrokken partijen voorzien meer tijd nodig te hebben om de onderhandelingsfase zorgvuldig af te ronden. Zij zetten zich er nu voor in het convenant februari 2017 te tekenen. De verzekeringssector streeft er nu naar om begin 2017 tot overeenstemming te komen over de afspraken in het convenant.

De metallurgische industrie en de toerismesector beoogen in de eerste helft van 2017 tot een convenant te komen. In de bijlage bij deze brief worden de ontwikkelingen beschreven in de andere sectoren, die in de MVO Sector Risico Analyse zijn geïdentificeerd. In de olie- en gasector bleek weinig draagvlak voor een IMVO-sectorconvenant. De sector is van mening dat OESO-richtlijnen al voldoende geïnternaliseerd zijn. Het kabinet heeft het Nederlandse Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen (NCP) 25 oktober 2016 verzocht onderzoek te doen naar de mate waarin de olie- en gasector de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen implementeert. De uitkomsten van dit onderzoek worden in het voorjaar van 2017 verwacht.

Inhoud van de convenanten

Op 30 september 2016 ontving uw Kamer de brief 'Nederland Ontwikkelt Duurzaam: Plan van aanpak inzake implementatie Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs)' (Kamerstuk 26485 nr. 232). De zeventien doelen zijn door de regeringsleiders van de lidstaten van de Verenigde Naties vastgesteld en moeten in 2030 zijn behaald. Het kabinet ziet IMVO als een belangrijke voorwaarde voor het behalen van deze Global Goals. Het gaat daarbij niet alleen om wat overheden en bedrijven kunnen bijdragen aan het behalen van de SDGs. Van groot belang is juist ook dat bedrijven nagaan wat hun eigen impact op de SDGs is. Een investeringsproces voor bijvoorbeeld duurzame energie, zal op papier goed bijdragen aan de SDGs. Maar als werknemers hierbij uitgebuit worden of mensen

bijvoorbeeld van hun land worden verdreven, doet dat juist af aan het bereiken van SDGs. Als bedrijven willen bijdragen, moet het startpunt *due diligence* in de keten zijn. De IMVO-convenanten zijn daarmee een belangrijk (vrijwillig) instrument voor het behalen van de SDGs, bedrijven zien dit zelf in groeiende mate ook zo. De relatie met de SDGs zal daarom explicieter worden meegenomen in de IMVO-convenanten.

Onze Referentie
IMH-2710/2016

In motie Van Ojik (Kamerstuk 26485 nr. 204) verzocht uw Kamer de regering voor de IMVO-convenanten een set van concrete, controleerbare doelstellingen te formuleren. Het kabinet verwijst hiervoor naar het advies van de Sociaal Economische Raad (SER) IMVO-convenanten (Advies nr. 2014/04)¹, dat door het kabinet is onderschreven². In dit advies worden dertien kernelementen genoemd voor effectieve IMVO-convenanten. Bijvoorbeeld dat een IMVO-convenant gebaseerd is op de identificatie van risico's in het *due diligence*-proces, een brede groep stakeholders wordt betrokken bij een IMVO-convenant, het uitgangspunt wederzijds vertrouwen en een constructieve opstelling is en dat partijen transparant zijn over de voortgang door middel van periodieke rapportages. Deze kernelementen zijn de inzet van de overheid bij convenantsonderhandelingen. Afwijkingen zijn alleen mogelijk indien ook hierover afspraken worden gemaakt met de convenantspartijen.

Uw Kamer vroeg tijdens het AO IMVO van 22 juni 2016 in hoeverre bestaand beleid in bepaalde sectoren geïncorporeerd wordt in de IMVO-convenanten. Eén van de kernelementen in het SER-advies is dat convenanten aansluiten bij en voortbouwen op bestaande (inter)nationale sectorinitiatieven en hiaten in bestaande initiatieven identificeren teneinde hierover afspraken maken in een IMVO-convenant. Hoe dit eruit ziet verschilt per convenant. Zo wordt in de sierteeltsector over het verder OESO- en UNGP- bestendig maken van het Floriculture Sustainability Initiative (FSI). De goudsector wil zo veel mogelijk werken met bestaande initiatieven als het Conflict Free Smelters Initiative (CFSI), de London Bullion Market Association (LBMA) en de Responsible Jewellery Council (RJC).

Motie Schouten en Grashoff (Kamerstuk 25087 nr. 129) verzoekt de regering, zich als convenantspartner in te zetten voor het opnemen van afspraken over het bestrijden en/of tegengaan van belastingontwijking in de IMVO-convenanten en de Kamer hierover te rapporteren. De IMVO-convenanten zijn gebaseerd op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (OESO-richtlijnen). Het correct betalen van belastingen maakt deel uit van deze richtlijnen. Dit betekent dat in IMVO-convenanten afspraken kunnen worden opgenomen over belastingontwijking. Waar blijkt dat dit thema bij een sector een belangrijk risico vormt, zal de overheid het thema inbrengen in de onderhandelingen. De convenantspartijen besluiten gezamenlijk of hierover afspraken worden opgenomen in het convenant.

Deze motie is aangenomen op 28 juni 2016, nadat de onderhandelingen over het textielconvenant waren afgerond. Het convenant in de bancaire sector richt zich

---

¹ https://www.ser.nl/~media/db_adviezen/2010_2019/2014/imvo-convenanten.ashx

² Kamerbrief 26485 nr. 187.

op mensenrechten. De convenantspartijen hebben wel de intentie om convenantsafspraken over één of meer andere thema's uit de OESO-richtlijnen te maken, als het eerste monitoringrapport in 2017 positief is over de implementatie van het huidige convenant.

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Convenanten: een gezamenlijke verantwoordelijkheid

De Tweede Kamer heeft tijdens het AO IMVO van 22 juni 2016 tevens gevraagd hoe de convenantsprocessen financieel wordt gestut. De SER blijkt een geschikt platform te zijn voor de totstandkoming van IMVO-convenanten; zowel het textiel- en kledingconvenant als het convenant in de bancaire sector zijn onder begeleiding van de SER tot stand gekomen. Aan de totstandkoming van het textiel- en kledingconvenant heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken EUR 110.000 bijgedragen (ongeveer een derde van de kosten). De SER heeft de rest van de kosten op zicht genomen. Voor de onderhandelingen over een convenant in de bancaire sector betaalden het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de NVB en de SER ieder een derde (EUR 106.500). Het bedrijfsleven wordt geacht een deel van de kosten voor het tot stand komen en implementeren van de IMVO-convenanten voor zijn rekening te nemen.

Vanwege de geschiktheid van de SER als onderhandelingsplatform is voor de periode van 1 juli 2016 tot en met 30 juni 2019 een subsidie van EUR 4 miljoen verleend voor zowel de totstandkoming als de borging van convenanten. De subsidie loopt via het ministerie van Buitenlandse Zaken, maar ook het ministerie van Financiën draagt hieraan bij. De subsidie is bedoeld voor:

- het faciliteren van de totstandkoming van vijf additionele grote convenanten (van de voorfase tot aan de start van de implementatiefase);
- de totstandkoming van een nader te bepalen aantal kleinere convenanten voor deelsectoren (van de voorfase tot aan de start van de implementatiefase);
- de borging van de eerste twee jaar van het kleding- en textielconvenant, onder andere door middel van het secretariaat (na de eerste twee jaar geldt dat de sector de bekostiging zelf moet opbrengen);
- de borging van het convenant in de bancaire sector voor de komende drie jaar wordt voor de helft uit deze subsidie betaald, de andere helft betaalt de NVB;
- gezamenlijke woordvoering door de SER, bevorderen van intersectoraal leren en het zorggedragen voor de promotie van het instrument IMVO-convenant.

Tevens is er een faciliteit opgericht die het voor ngo's en vakbonden mogelijk maakt om met voldoende capaciteit en inzet hun rol in de onderhandelingsfase te vervullen. Hiervoor is maximaal EUR 1 miljoen beschikbaar gesteld door het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Niet alleen de financiën worden door partijen gezamenlijk gedragen, dit geldt ook voor communicatie rondom de convenanten. Om recht te doen aan het multistakeholder karakter van de convenanten zullen de convenanten voortaan na ondertekening uit naam van alle convenantspartijen, bijvoorbeeld door de voorzitter van de stuurgroep, aan uw Kamer worden toegezonden. Bij convenanten die door de SER worden gefaciliteerd zal de SER dit voortaan doen. Bij convenanten die niet door de SER worden gefaciliteerd, zullen de partijen gezamenlijk bepalen via welke partij het convenant naar uw Kamer zal worden

gestuurd. Hetzelfde geldt voor de (jaarlijkse) voortgangsrapportages en inzicht in de verschillende financiële bijdragen bij de totstandkoming van de convenanten.

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Monitoring en toezicht

Tijdens het AO van 22 juni 2016 vroeg uw kamer ook om een toelichting hoe monitoring en toezicht binnen de convenanten wordt vormgegeven. Conform de aard van het proces besluiten stakeholders – dus bedrijven, maatschappelijke organisaties, vakbonden en overheid – gezamenlijk over monitoring en toezicht binnen een convenant. De Kamer ontving 25 augustus 2016 een brief (Kamerstuk 26485 nr. 223) over toezicht binnen het textielconvenant.

Voor het bankenconvenant zal een onafhankelijke monitoringcommissie, die wordt benoemd door ministers van Financiën en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, toezicht houden op de voortgang die de partijen en de aangesloten banken boeken met de uitvoering van de afgesproken activiteiten en de kwaliteit en kwantiteit van de input die zij aanleveren. Deze monitoringscommissie zal over haar bevindingen verslag uitbrengen aan de stuurgroep, welke bestaat uit twee leden per delegatie (NVB, NGO's, vakbonden en overheid). In het jaarlijkse voortgangsrapport zal de stuurgroep een samenvatting van de analyse en het advies van de monitoringcommissie opstellen en publiceren. De stuurgroep zal zo nodig aan de partijen en de aangesloten banken aanbevelingen doen voor verbetering. In het convenant is vastgelegd dat zij deze aanbevelingen moeten opvolgen. Mochten partijen of aangesloten banken hier geen opvolging aan geven, dan kan stuurgroep hierover een bindend besluit nemen. In laatste instantie kan de desbetreffende partij uit het convenant gezet worden. Aan het eind van de looptijd van het convenant (tweede kwartaal 2019) zal de monitoringcommissie een eindrapport aan de stuurgroep verstrekken over de algehele voortgang die is geboekt met de uitvoering van dit convenant. De stuurgroep zal dit rapport publiceren, vergezeld van een verklaring.

Naast afspraken binnen de convenanten, heeft de Tweede Kamer gevraagd naar de mogelijkheden voor een toezichthoudende rol voor het College voor de Rechten van de Mens. Op 9 mei 2016 is hierover gesproken met het College. Het College doet onderzoek naar (stelselmatige) schendingen van mensenrechten of naar het niveau van bescherming van deze rechten op een specifiek terrein in Nederland. Het College behandelt ook individuele zaken die betrekking hebben op de wetgeving gelijke behandeling. Het onderzoeken van misstanden in het buitenland valt buiten het mandaat van het College, evenals individuele zaken over andere kwesties dan gelijke behandeling.

Zoals toegezegd in de kabinetsreactie op het onderzoek naar de zorgplicht van bedrijven³ heeft de Minister van Veiligheid en Justitie op 21 juli 2016 met het Openbaar Ministerie (OM) gesproken over de rol van het OM bij het handhaven van deze zorgplicht. Daarin zijn de mogelijkheden die het OM heeft om bedrijven te vervolgen voor mensenrechtenschendingen belicht. Het OM is zich bewust van de mogelijkheden om bedrijven te vervolgen voor mensenrechtenschendingen. Waar mogelijk en opportuun zal het OM strafrechtelijk blijven optreden. Om dit

---

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/04/21/kamerbrief-met-kabinetsreactie-op-onderzoek-zorgplicht-nederlandse-bedrijven>

effectief te kunnen doen is er blijvend aandacht voor kennis en bewustzijn binnen het OM. De handreikingen voor aanklagers die in de Kabinetsreactie werden genoemd, van Amnesty International en van de VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, zijn bij het OM bekend. Uiteraard betreffen de mogelijkheden voor het OM om op te treden niet alleen de bedrijven die onderdeel uitmaken van de IMVO-convenanten.

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Spanning mededingingsregels en duurzaamheidsafspraken als convenanten

De Kamer constateerde in motie Van Laar en Vos (Kamerstuk 26485 nr. 207) dat mededingingsregels of ACM-uitspraken op grond van deze regels incidenteel niet in lijn zijn met de maatschappelijke verwachtingen die op het gebied van MVO en duurzaamheid aan bedrijven worden gesteld. Het kabinet werd daarop verzocht te onderzoeken of en hoe dit ondervangen kan worden.

Op 30 september 2016 is de beleidsregel mededinging en duurzaamheid aangepast. Op 24 oktober ontving uw Kamer tevens een brief (Kamerstuk 30196 nr. 480) over het wetsvoorstel algemene gelding voor duurzaamheidsinitiatieven. Via deze weg zet het kabinet zich in om bedrijven en maatschappelijke organisaties duidelijkheid te bieden rond mededingingswetgeving en ruimte te scheppen voor het vaker en sneller tot stand komen van duurzaamheidsinitiatieven. Naast de aangepaste beleidsregel en het wetsvoorstel voor algemene gelding van duurzaamheidsinitiatieven, blijft het kabinet zich inzetten voor een wijziging van de interpretatie die de Europese Commissie geeft aan de Europese mededingingsbepalingen. Het kabinet zal het gesprek op Europees niveau blijven voeren en u begin 2017 informeren over de resultaten van deze gesprekken.

In uw Kamer is ook gesproken over de mogelijkheid van een voorlopige zienswijze door de ACM met betrekking tot individuele IMVO-convenanten. In de toelichting op de beleidsregel mededinging en duurzaamheid is aangegeven dat het niet wenselijk is een formele beoordeling vooraf door de ACM te laten uitvoeren. Dit druipt namelijk in tegen het uitgangspunt van (Europese) wetgeving dat partijen zelf als eerste moeten beoordelen of afspraken mogelijk zijn, en de mededingingsautoriteiten hier achteraf toezicht op houden. Ook vanuit budgettair perspectief ligt een formele beoordeling vooraf niet in de rede. Wel hebben partijen de mogelijkheid aan de ACM te vragen om informeel mee te kijken met convenanten op het grensvlak van mededinging en duurzaamheid.

Ten slotte

Tijdens het AO IMVO van 22 juni 2016 is gevraagd om verder in te gaan op de wijze waarop aanbestedingsregels kunnen worden ingezet voor MVO. Op 1 juli 2016 is de gewijzigde Aanbestedingswet 2012 in werking getreden. Deze wet implementeert de wijzigingen die volgen uit twee herziene Europese aanbestedingsrichtlijnen.⁴ De wet verduidelijkt op welke wijze strategische beleidsdoelstellingen zoals duurzaamheid en sociale criteria kunnen worden

---

⁴ Richtlijn 2014/24/EU van het Europees parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG (PbEU 2014, L 94) en Richtlijn 2014/25/EU van het Europees parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van opdrachten in de sectoren water- en energievoorziening, vervoer en postdiensten en houdende intrekking van Richtlijn 2004/17/EG (PbEU 2014, L 94).

meegewogen bij overheidsopdrachten. Ook kunnen duurzaamheids- en sociale aspecten meegenomen worden in bijzondere voorwaarden voor de uitvoering van de opdracht. Hierbij geldt wel dat de eisen zien op het voorwerp van de opdracht en niet op het beleid van het inschrijvende bedrijf als zodanig. Als onderdeel van de uitvoering van de toepassing van de Internationale Sociale Voorwaarden, is inkopers van het Rijk een toolkit kinderarbeidvrij inkopen aangeboden.⁵

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Een andere vraag die opkwam tijdens het AO IMVO van 22 juni 2016 betrof de mogelijkheid om te differentiëren in het btw-tarief tussen duurzame producten en niet-duurzame producten. Het EU btw-beleid biedt die ruimte momenteel niet. De Raad Economische en Financiële Zaken van 25 mei 2016 heeft echter ingestemd met het plan van de Europese Commissie om de lidstaten meer soevereiniteit te geven over de btw-tariefstelling in hun land. De Commissie zal daarvoor in de loop van 2017 een voorstel doen. Met staatssecretaris Wiebes wordt gesproken over de vraag hoe Nederland de nationale ruimte voor de beoogde btw-differentiatie het beste kan bevorderen.

Een instrument dat bedrijven kan ondersteunen in het aanpakken van risico's zoals kinderarbeid in hun keten, is de Higg Index van de Sustainable Apparel Coalition. Deze index stelt merken en producenten in staat om eenduidiger en efficiënter hun ketenverantwoordelijkheid te nemen. Nederland verleent financiële steun aan de Sustainable Apparel Coalition, direct en via het textielprogramma van het Initiatief Duurzame Handel. Bovendien heeft Nederland tijdens de conferentie Sustainable Sourcing in the Garment Sector op 29 september 2016 in Dhaka, publiekelijk steun uitgesproken voor de Higg Index en betrokken partijen opgeroepen om zich hierbij aan te sluiten. Dit is conform de toezegging tijdens het AO textiel van 19 november 2015.

De Minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingssamenwerking,

Lilianne Ploumen

---

⁵ <https://www.pianoo.nl/document/9175/toolkit-kinderarbeidvrij-inkopen-door-overheidsinstanties>.

Bijlage 1: Voortgang IMVO-Convenanten

Bouw

NABU (belangenorganisatie voor internationaal opererende aannemers) heeft recent een verkenning afgerond onder haar leden naar het huidige IMVO-beleid en voor de sector materiële IMVO-risico's. Op basis hiervan heeft NABU geconcludeerd dat arbeidsomstandigheden en -risico's op projectlocaties in het buitenland het meest prioritair zijn. Als vervolgstap gaat NABU onderzoeken hoe NABU-leden aansluiting kunnen zoeken bij het bestaande raamwerk van BWI (Building & Woodworkers International) voor het afsluiten van International Framework Agreements. Hierin verplichten internationaal opererende aannemers zich wereldwijd tot het respecteren van ILO arbeidsrechten, betaling van een leefbaar loon en een gezonde en veilige werkomgeving. Daarnaast bevordert NABU actief dat individuele leden stappen zetten om geïdentificeerde (sociale) risico's te integreren in beleid en uitvoering. NABU start geen traject gericht op een IMVO-convenant conform het SER-advies.

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Natuursteen

De partijen die naar verwachting deel uit gaan maken van het IMVO-convenant zijn al geruime tijd met elkaar in gesprek. Sinds afgelopen zomer faciliteert de SER het proces en treedt op als voorzitter. Het streven is om het convenant in Q1 van 2017 gereed te hebben. Winning van natuursteen wordt in de KPMG MVO Sector Risico Analyse bij de sectoren Bouw, Groothandel en Detailhandel genoemd als bron van IMVO-risico's. Een IMVO-convenant Natuursteen draagt derhalve bij aan het verminderen van IMVO-risico's in deze sectoren.

Chemie

In opdracht van brancheorganisatie VNCI wordt op dit moment een oriënterend onderzoek naar de mogelijkheden en de meerwaarde van een IMVO-convenant chemie uitgevoerd. De uitkomst van het onderzoek zal aantonen in hoeverre bestaande initiatieven zoals het *Responsible Care Programma* de geïdentificeerde risico's (uit rapporten en interviews) afdekt. Daarnaast zal worden gekeken of de huidige programma's van de VNCI de OESO-richtlijnen voldoende implementeren of dat daarin nog extra stappen kunnen worden gemaakt. De resultaten van het onderzoek worden in de tweede helft november 2016 verwacht.

Detailhandel

Uit gesprekken met de Raad Nederlandse Detailhandel (RND) is naar voren gekomen dat de RND voorziet dat de detailhandel te divers is om te komen tot één convenant. De detailhandel heeft in veel sectoren een rol, zoals de goudsector, textielsector of voedingsmiddelensector, en wenst aan te sluiten bij de initiatieven die in deze sectoren zijn genomen of worden genomen. De RND is wel voornemens zijn leden te ondersteunen bij hun rol in productieketens.

Goud

Na het tekenen van een intentieverklaring eind 2015 en het voeren van de daaropvolgende stakeholderdialoog is het traject om te komen tot een goudsectorconvenant in de finale fase beland. Betrokken partijen hebben met elkaar afgesproken deze laatste stappen zorgvuldig te doorlopen en verwachten in februari het convenant te kunnen ondertekenen. Organisaties die zich inzetten om het convenant voor elkaar te krijgen zijn de Branchevereniging Federatie Goud en Zilver (FGZ), individuele bedrijven uit de goud- en juwelensector RLG Europe, Lucardi, Cookson Drijf hout, elektronikabedrijven Philips en Fairphone, bedrijven actief op gebied van recycling Umicore, SIMS en Closing The Loop, vakbond FNV, ngo's Solidaridad, FairTrade, Pax, Hivos (als vertegenwoordiger van de coalitie Stop Kinderarbeid), Unicef, IUCN en het ministerie van Buitenlandse Zaken

Energie

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) heeft gedurende de zomer een verkenning uitgevoerd onder haar achterban naar IMVO. In oktober 2016 vond naar aanleiding hiervan een expertbijeenkomst plaats. Uitkomst hiervan is dat de NVDE de volgende stap gaat zetten richting een IMVO-convenant. Eind 2016 wordt een voorstel gedaan voor het starten van een kwartiermakersfase voor een proces gericht op een mogelijk IMVO-convenant.

Financiële sector

Pensioensector

De Pensioenfederatie heeft in mei 2016 haar Contouren Agenda Verantwoord Beleggen gepubliceerd en werkt aan de praktische uitvoering van de voornemens die hierin zijn vastgelegd. In het kader van de verkenning naar gezamenlijke afspraken en een IMVO-convenant vinden gesprekken plaats tussen de SER en vertegenwoordigers van de pensioensector.

Verzekeringssector

Het Verbond van Verzekeraars heeft in december 2015 aangekondigd een IMVO-convenant af te willen sluiten. Ter voorbereiding van het convenantproces heeft het Verbond samen met zijn leden in de eerste helft van 2016 een verkenningsronde uitgevoerd langs relevante stakeholders. In september is vervolgens het convenantproces van start gegaan onder leiding van de SER. Naast het Verbond van Verzekeraars nemen een vakbond en verschillende NGO's deel als partij. De partijen spannen zich in om begin 2017 overeenstemming te bereiken.

Groothandel

Koepelorganisatie NVG (Nederlands Verbond van de Groothandel) werkt een 'koepelconvenant' uit. Een eerste stakeholdersbijeenkomst heeft onlangs bij MVO Nederland plaatsgevonden. In het koepelconvenant kunnen convenanten van leden van NVG worden opgenomen. De aandacht zal in eerste instantie liggen op de clusters agro-commodities en bouw. Hierbij wordt ook gekeken naar de rol van de groothandel in de convenanttrajecten die lopen bij de sector land- en tuinbouw en sector natuursteen. Op basis van de uitkomsten en ervaringen in deze sectoren kan het koepelconvenant verder worden vorm gegeven. Waarschijnlijk zal deze in 2017 kunnen worden afgesloten.

Houtsector

Voortbouwend op de vorig jaar afgelopen Green Deal Bevorderen Duurzaam Bosbeheer voert een brede vertegenwoordiging van organisaties in de houtsector momenteel de dialoog om tot het Convenant Bevorderen Duurzaam Bosbeheer te komen. Het streven is een convenant af te sluiten – conform de kernelementen van het SER advies IMVO-convenanten – over onder meer het vergroten van het aandeel gecertificeerd duurzaam (tropisch) hout op de Nederlandse markt, om daarmee bij te dragen aan duurzaam beheer van tropische bossen. Betrokken organisaties zijn onder meer brancheverenigingen VVNH en NBvT, maatschappelijke organisaties IUCN, NCIV, Tropenbos Internationaal, vakbond FNV en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Infrastructuur en Milieu, Economische Zaken en Buitenlandse Zaken. De inzet is om nog in 2016 het convenant te tekenen.

Land- en tuinbouw

Op de StartTop van 3 oktober 2016 is de aftrap gegeven voor de totstandkoming van een convenant voor de land- en tuinbouw op het terrein van IMVO. De sector (LTO Nederland), vakbond(en) en maatschappelijke organisaties en het kabinet hebben hun handtekening gezet voor een vervolgtraject. Het vervolgtraject bestaat uit dialoogsessies die in beeld moeten brengen welke verplichtingen de sector op zich kan nemen en het draagvlak voor een convenant moeten vergroten.

Doel is te komen tot een inventarisatie van te maken afspraken voor een IMVO-convenant, een IMVO-agenda en een IMVO-dialogvoorstel. De 'oogstdag' aan afspraken is gepland op 20 december 2016.

Onze Referentie
IMH-2710/2016

Sierteeltsector

In de sierteeltsector is het Floriculture Sustainability Initiative (FSI) met stakeholders in gesprek om tot een IMVO-convenant te komen. FSI is een internationaal multistakeholderplatform voor verduurzaming in de sierteeltsector en heeft de ambitie dat in 2020 de handel in bloemen en planten door de aangesloten leden voor minimaal 90 procent afkomstig is van duurzame bronnen. Onderwerp van de gesprekken is hoe het FSI verder in lijn gebracht kan worden met de OESO-richtlijnen en UNGP's en hoe dit FSI kan versterken. De verschillende betrokken organisaties zijn met elkaar in gesprek om, voortbouwend op het FSI, mogelijk nog dit jaar tot het IMVO-convenant voor de sierteeltsector te komen.

Duurzame eiwitten

Brancheorganisatie Platform Nieuwe Eiwitproducten (Het Planeet) is namens haar leden en in samenwerking met MVO Nederland het initiatief gestart te onderzoeken hoe tot een IMVO-convenant kan worden gekomen op het terrein van duurzame plantaardige eiwitten. Dit heeft geresulteerd in een brede coalitie aan organisaties die een dergelijk initiatief steunen en zich daarvoor willen inzetten. Planning is dat eind november door betrokken partijen een intentieverklaring wordt getekend om nog in 2016 tot een IMVO-convenant te komen. Hierna zal onder begeleiding van een onafhankelijke voorzitter de stakeholderdialoog worden voortgezet die tot het convenant plantaardige eiwitten moet leiden. Betrokken organisaties zijn onder meer bedrijven die zich richten op de verduurzaming van de voedselvoorziening, SNV, Hivos, IUCN, TNO, de Vrije Universiteit (VU), HAS Hogeschool, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en de ministeries van Economische en Buitenlandse Zaken.

Plantaardige uitgangsmaterialen

Brancheorganisatie Plantum heeft de afgelopen maanden het onderwerp IMVO breed besproken binnen de vereniging. Het algemeen bestuur heeft het besluit genomen dat Plantum eerst intern een IMVO-traject gaat doorlopen. Op deze manier hoop Plantum meer duidelijkheid te krijgen over de maatregelen die individuele leden al ondernemen, maatregelen die bedrijven gezamenlijk nemen en welke mogelijke vervolgstappen op het gebied van IMVO genomen zullen moeten worden. Voorzien is dat rond de zomer van 2017 het interne traject een beeld heeft opgeleverd van de stand van zaken van IMVO onder de leden van Plantum.

Metaal/elektronica

Metallurgische industrie

Voor de metallurgische industrie heeft branchevereniging VNMI het initiatief genomen de mogelijkheden van een IMVO-convenant te onderzoeken. De branche heeft een IMVO-werkgroep uit haar leden samengesteld en heeft onderzocht wat de IMVO-risico's in haar keten zijn, welke mogelijke mitigerende maatregelen denkbaar zijn en wat de zienswijze van leden en maatschappelijke organisaties op de IMVO-problematiek en een convenant is. Deze kwartiermakersfase heeft geresulteerd in een IMVO-visie, -ambitie en -strategie van VNMI. Tot eind oktober worden de VNMI-leden hierover geconsulteerd. Op voorwaarde van instemming door de VNMI ledenvergadering in november zal de stakeholderdialoog, waarschijnlijk onder begeleiding van de SER, daarna beginnen. Afhankelijk van het verloop van de onderhandelingen kan dit in de eerste helft van 2017 tot een IMVO-convenant leiden.

Technologische industrie

Ondernemersorganisatie voor de technologische industrie FME-CWM heeft het initiatief genomen te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om tot een convenant te komen. Belangrijk aspect van dit onderzoek is het inventariseren van kennis en kunde over IMVO onder FME-leden en het draagvlak voor een IMVO-convenant. De FME verwacht op basis van het nog lopende onderzoek eind oktober een besluit te nemen over het al dan niet aangaan van de stakeholderdialoog. In geval van positief besluit zal vervolgens naar verwachting onder begeleiding van de SER de stakeholderdialoog worden aangegaan om tot een IMVO-convenant te komen, waarschijnlijk in de eerste helft van 2017.

Olie en Gas

Het kabinet heeft het Nederlandse Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen (NCP) 25 oktober verzocht onderzoek te doen naar de mate waarin de sector de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen implementeert. Dit onderzoek wordt voorjaar 2017 verwacht. Opslag valt onder de hoofdsector Olie en Gas en zal onderdeel vormen van het hiervoor genoemde NCP-onderzoek.

Voedingsmiddelen

De Federatie Nederlandse Levensmiddelenindustrie (FNLI) en het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL) hebben, met als doel om complexe thema's gezamenlijk aan te pakken, het initiatief genomen om te komen tot een IMVO-convenant. Het convenantproces is in september 2016 van start gegaan onder begeleiding van de SER. Naast FNLI en CBL zijn vakbondsfederaties, IDH en verschillende NGO's partij bij dit convenant. De Nederlandse Vereniging voor de Specerijhandel (NVS) is partij namens de specerijensector. Na twee constructieve eerste bijeenkomsten zijn de partijen gedreven en positief gestemd om in het begin van 2017 overeenstemming te bereiken over afspraken in een convenant.

Overige sectoren

Sectoren die niet in de MVO Sector Risico Analyse (SRA) zijn aangemerkt als risicosectoren maar zelf het initiatief hebben genomen om naar een IMVO-convenant te streven.

Scheepvaart

De sector heeft MVO-risico's die vooral gerelateerd zijn aan het ontmantelen van schepen, zoals ernstige milieuschade en slechte arbeidsomstandigheden. De Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders (KVNR) overweegt een initiatief met een focus op de omstandigheden waaronder schepen worden ontmanteld op stranden in bijvoorbeeld Bangladesh. Belangrijkste aanleiding is het in 2009 opgestelde Hong Kong-verdrag van IMO (International Maritime Organisation). De KVNR heeft op 20 oktober 2016 een verkennende stakeholderbijeenkomst gehouden met betrokken Nederlandse organisaties waaruit bleek dat zij het idee van een mogelijk convenant steunen. Op korte termijn zal vervolgoverleg plaatsvinden over de inhoud van het convenant.

Toerisme

ANVR heeft een stappenplan opgesteld om te komen tot een IMVO-convenant voor de toeristische sector. Uitgangspunt zijn bestaande initiatieven waarop kan worden voortgebouwd, zoals Travelife. Dit stappenplan zal worden besproken tijdens een multistakeholderbijeenkomst eind 2016 of begin 2017. Bestemmingsspecifieke thema's kunnen onder het bredere convenant worden opgenomen als subconvenant. Suriname is de eerste specifieke bestemming, daar vindt momenteel een *impact assessment* plaats. In het eerste kwartaal van 2017 worden de uitkomsten verwacht. ANVR verwacht het totale convenant in 2017 te kunnen realiseren.